

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX.

O sredo 27. veliciga serpana (poznoletna) 1851.

List 35.

Velik dobiček divjiga kostanja.

Kmetovavcam, živinorejcam, obertnikom in gospodarjem sploh v priporočilo.

(Konec.)

Kako divji kostanj saditi.

Po razlagi veliciga dobička divjiga kostanja pridemo na to: kako naj se sadi in glešta, da bo veselo rasel.

Čeravno je divji kostanj, kakor smo že rekli, iz perviga iz Azie k nam prišel, in je tedaj ptuje domovine, se vunder tudi pri nas jako dobro obnaša.

Vsaka zemlja mu je scer prav, vunder se bolje obnaša v bolj suhi (pa ne presuhi) pešeni zemlji, kakor v mokri ilovci; v dobri mastni zemlji postane nar močnejši.

Sadi se popolnoma zreli in zdravi kostanj. Da piškavica ne sadiš, ga poskusi s tem, preden ga sadiš, da ga v škaf v vode veržeš; tisti je dober, ki na dno pade; ki pa verh vodo plava, tistiga ne sadi.

Sadi se v sadiše, ki si ga za izrejo mladih drevesic odločil; iz tega se potem o 3. letu na mesto presadi, kjer hočeš, da ti bo drevó stalo.

Sadi se v sadišu o jeseni (mesca kozoperska ali listopada), ali pa spomladi, ko je zmerzlina odjenjala. Boljši je, ga o jeseni saditi.

Naredi v ta namen gréde, ki naj po čevlju saksebi bodo; — v grédo naredi jamice po 3 pavce globoke, in po 6 pavcov saksebi. V vsako jamico položi en kostanj in ga zasuj s zemljo.

Mlade drevesca imajo rade, da eno družimusenco dela; poleti jim pa pridno plevél trebi. Drevesce hitro rase in doseže v bolj tesni družbi že prvo leto visokost 1 ali poldružiga čevlja.

O 3. letu je nar boljši jih presaditi na njih mesto, in scer po 16 čevljev saksebi. Skerbi pa, da pri presajanju korenin ne poškodješ, — da jih ne pustiš, ko si jih iz zemlje vzel, predolgo ležati, ker njih korenine kmalo vsahnejo.

Scer pa skerbi, da mladih korenin trava ne zaduši in da perja živina ne objeda.

Zgornji verh se nikakor ne smé porezati, da lepo krono naredí, ki se da na široko razprostiti. Samotake veje, ki ne rasejo na pravim kraju in gerdó, odreži, kakor tudi spodnje.

Pred 12. letam ne donese ravno veliko sadú; po tem pa prihaja vsako leto lepši in rodovitniši. Zavolj košatiga listja je kaj mogočno to drevo.

Če ga kakošna posebna nesreča ne zadene, obstane 100 let lepo in rodovito.

Gotovo je tedaj to drevo priporočila vredno, ker je njegov sad — če družiga ne — tečna in zdrava klaja živini, in pa zdravilo v mnogoterih živinskih boleznih.

Kdor ima divji kostanj pred hišo, nima dalječ v lekarnico (apoteko)!

Nabirajte sadne peške in košice.

Skušnje učé, da je nar bolje, ako se divjaki iz sadnih pešek in košic zaredé, ker le take drevesca imajo veliko dobrih korenin, zdrav les, gladko kožo in lepo rast. Kamor koli se posadé, in kakorkoli se cepijo, se rade primejo, torej iz njih lepe velike in terdne drevesa zrasedo in dolgo terpé.

Komur je tedaj pomnoženje toliko koristnih sadnih dreves pri sercu — naj nabera peške in košice. Če pa kdo tudi vsih nabranih pešká saditi ne more ali noče, jih lahko prodá.

Kmetijska družba v Ljubljani kupuje sadne peške in košice; kdor jih je kaj nabral, naj jih prinese ali pošlje na vért kmetijske družbe na Poljanah g. dr. Strupi-tu, kteri bokal lepih sadnih pešek, jabelčnih po goldinarju, hruševih po 2 gold. plača.

Ktere peške pa so lepe in za setev dobre?

Le peške popolnoma zrelega in frišniga sadja. Če so bolj frišne, raji zelené. Dobre so peške iz ostanjkov jabelk in hrušk po preši mošta.

Iz gnjiliga, posušeniga in sparjeniga sadja ne bojo ozelenele, ker je kal že umorjena — take peške tedaj ne veljajo za setev. Nihče naj jih ne kupi in ne sadi.

Skušnja tudi učí, da v naših krajih divjaki iz menj žlahnih pešek bolje storé, kakor iz žlahniga sadú. Sej vidimo — pravi g. Pirc — da žlahnejši ko je sad, slabeji in manj jedrate so njegove peške, tedaj manj pripravne za setev in za rast.

Boljši so tedaj peške iz pustiga, kakor iz žlahniga sadja naberati in sejati, ki se potlej s žlahnimi cepiči pocepi. Peške lesnik so tedaj prav dobre za setev.

To pa le velja pri jabelčnih in hruševih peškah. Košice breskev in češpelj — ali orehov in kostanja, pa vzemi od žlahnih plemén sadja, ker se ne spremené tako, da bi se cepiti mogli, kakor jabelka in hruške.

Gospodje učenci po deželi! velíte, da Vaša šolska mladost sadne peške nabira. Dvojin dobiček izvira iz tega: eni in nar večí je, da se mladost navadi po tem skerbeti za sadjorejo, — drugi pa, da kar bo nabrala, se bo lahko prodalo in skupšina v prid pridnim naberavcam obrnila.

Gotovo mesto, kam se lepe peške vselej prodajo, ste zvedili: g. dr. Strupi jih skupuje za kmetijsko družbo.

Vesela prihodnost sadjoreji.

Na mladosti je v vsim vse ležeče; sterdovratnimi in svojoglavnimi starimi se ne da nikdar nič opravití. Velike hvale vredno je tedaj tisto prizadevanje učencov, ki se trudijo, v serca mladosti ljubezin do sadjoreje zasaditi, da bo tako „iz maliga zraslo